

การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

นายกิตติพงศ์ ศิริสูตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-631-643-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPLEMENTATION OF LOCAL WISDOM IN CURRICULUM DEVELOPMENT AT THE
LOCAL LEVEL ACCORDING TO THE ELEMENTARY SCHOOL CURRICULUM B.E.2521
[REVISED EDITION B.E.2533] IN THE CURRICULUM TRYOUT PROJECT
SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF
SUPHAN BURI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION

Mr. Kittiphot Sirisut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Educational Administration
Graduate School
Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-631-643-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตาม
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดสุพรรณบุรี
โดย   นายกิตติพงศ์ ศิริสูตร
ภาควิชา   บริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ใจทิพย์ เชื้ออรรถนพงษ์

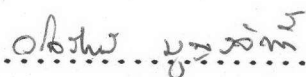

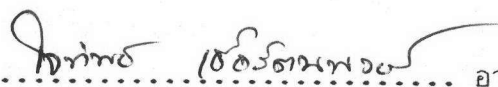
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

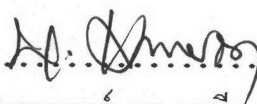

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ กงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ นุญสวัสดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ใจทิพย์ เชื้ออรรถนพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นุญมี เณรายอด)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

กิตติพิศ ศิริสูตร : การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตร
ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้
หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี (THE IMPLEMENTATION OF
LOCAL WISDOM IN CURRICULUM DEVELOPMENT AT THE LOCAL LEVEL ACCORDING
TO THE ELEMENTARY SCHOOL CURRICULUM B.E. 2521 [REVISED EDITION B.E.
2533] IN THE CURRICULUM TRYOUT PROJECT SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION
OF THE OFFICE OF SUPHAN BURI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION) อ. ที่ปรึกษา:
ผศ.ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 258 หน้า. ISBN 974-631-643-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนา
หลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ประชากรได้แก่
ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์อำเภอ และปราชญ์ชาวบ้าน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบ
สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละและ
วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูนำ
ภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีและการ
ประกอบอาชีพของท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะของการปรับกิจกรรมการเรียน
การสอน ปรับ เพิ่มรายละเอียดเนื้อหา ปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน โดยการเชิญเจ้าของ
ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ หรือช่างเทคนิคชาวบ้านและนิมนต์พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
และใช้กิจกรรมในการนิเทศโดยการให้คำปรึกษาแนะนำเป็นรายบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ให้การ
สนับสนุนในด้านการเตรียมบุคลากร สถานที่ งบประมาณ การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน ติดต่อประสานงาน จัดหา
วัสดุหลักสูตร

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีการศึกษาและนำภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่อง วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม
ประเพณี มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับ เพิ่ม รายละเอียดเนื้อหาและปรับปรุงและเลือก
ใช้สื่อการเรียนการสอน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โดยการนิมนต์พระสงฆ์ และเชิญผู้อาวุโสหรือผู้
แก่เฒ่า มีครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ถ่ายทอดความ
รู้หรือ ประสบการณ์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ให้คำปรึกษาแนะนำโดยตรงแก่ครูผู้สอน
ส่วนปัญหาที่พบครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดงบประมาณและขาดเอกสารในการค้นคว้า ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษา
นิเทศก์ส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น แนวทางแก้ไขปัญหามาโดยการจัดประชุม
อบรมให้ความรู้

ภาควิชา .....บรรณารักษศาสตร์.....
สาขาวิชา .....นิเทศศาสตร์และพัฒนาหลักสูตร.....
ปีการศึกษา ..... 2537 .....

ลายมือชื่อนิติศ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ..... - .....

C642251 : MAJOR SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEY WORD: LOCAL WISDOM/ CURRICULUM DEVELOPMENT/ SUPHAN BURI

KITTIPHOT SIRISUT : THE IMPLEMENTATION OF LOCAL WISDOM IN CURRICULUM DEVELOPMENT AT THE LOCAL LEVEL ACCORDING TO THE ELEMENTARY SCHOOL CURRICULUM B.E.2521 [REVISED EDITION B.E.2533] IN THE CURRICULUM TRYOUT PROJECT SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF SUPHAN BURI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION. THESIS ADVISOR : ASST.PROF.JAITIP CHUARATANAPHONG, Ph.D. 258 pp. ISBN 974-631-643-5

The purpose of this research was to study the state and problems of the implementation of local wisdom in curriculum development according to the Elementary School Curriculum B.E.2521 (Revised Edition B.E. 2533) in the curriculum tryout project schools under the Office of Suphan Buri Provincial Primary Education. The subjects consisted of school administrators, teachers, district supervisors, and local wisdoms. The instruments used in this research were semi-structured interview forms, and questionnaires. The obtained data were statistically analyzed by utilizing frequency, distribution percentage, and content analysis method.

Analysis of the data revealed that the majority of district supervisors and school administrators supported and promoted teachers to use local wisdom concerning motto, thought belief, art, culture custom, tradition and local occupations for modifying teaching-learning activities and subject contents; and selecting instructional media. Schools invited local handicraftsmen or village technicians and monks to participate in curriculum development and to give advices to each teacher. Most school administrators supported on the preparation of personnel, buildings and budget. The provision of basis data and curriculum materials together with the co-ordination of organization concerned were made.

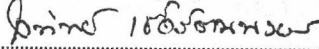
Most teachers understood how to utilize local wisdom concerning with culture custom, and tradition for the modification of teaching-learning activities and subject contents, and selecting instructional media for Prathom Suksa 3-6 students. Monks and senior villagers were invited to develop curriculum with the teachers who taught at the same grade level. Most local wisdoms passed on knowledge and experiences by conducting instructional activities with teachers; and gave them advice directly. The problems being revealed by most teachers were that the allocated budget and documents were inadequate. The majority of school administrators and district supervisors lacked knowledge of local curriculum development. These problems were solved by conducting in-service training for teachers.

ภาควิชา..... บริหารการศึกษา.....

สาขาวิชา..... นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร.....

ปีการศึกษา..... 2537.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... -.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเกิดจากความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ ประธานกรรมการ และ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี แพรยอด กรรมการ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความซาบซึ้งในความกรุณาของคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจแก้ไขให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำเครื่องมือในการวิจัยซึ่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาพิเศษสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประชาชนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ในด้านให้ทุนสนับสนุนและเอื้ออำนวยในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ศรีสกุล ศิริสูตร และ เด็กชายภริทัต ศิริสูตร และผู้ที่ไม่ได้กล่าวนาม ซึ่งให้สนับสนุนในด้านการเงินและมีความห่วงใย และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างดีตลอดมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา พี่ น้องทุกๆ ท่านซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

กิตติพนศ ศิริสูตร

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	9
การเสนอผลการวิจัย.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร.....	10
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	13
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	15
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	17
ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	22
แนวปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ.....	25
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	35
บทบาทของครูผู้สอนในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	37
ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	38
ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	40
วิธีการค้นหาภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	42
การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

สภาพทั่วไปของภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	46
สภาพของภูมิปัญญาชาวบ้านในจังหวัดสุพรรณบุรี.....	62
แนวคิด และหลักการในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร.....	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	79
ประชากร.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม.....	86
ตอนที่ 2 การสนับสนุน และนิเทศติดตามผลของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	97
ตอนที่ 3 การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ.....	111
ตอนที่ 4 การถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรของปราชญ์ชาวบ้าน.....	162
ตอนที่ 5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการสนับสนุน ส่งเสริมและนิเทศติดตามผลของศึกษานิเทศก์อำเภอและผู้บริหารโรงเรียน และการดำเนินการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของผู้สอน.....	164

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและค่าร้อยละของเครื่องมือที่ส่ง/สัมภาษณ์และได้รับคืนและมีความ สมบูรณ์ จำแนกตามประชากรที่ให้ข้อมูล.....	82
2	สถานภาพทั่วไปของศึกษานิเทศก์อำเภอ.....	86
3	สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน.....	89
4	สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอน.....	92
5	สถานภาพทั่วไปของปราชญ์ชาวบ้าน.....	95
6	ข้อมูลเกี่ยวกับ การสนับสนุน ส่งเสริมและการนิเทศติดตามผลของศึกษานิเทศก์ อำเภอในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร.....	97
7	ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุน ส่งเสริมและนิเทศติดตามผลของผู้บริหาร โรงเรียน ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	102
8	การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม	111
9	การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหา.	121
10	การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาชั้นใหม่.....	131
11	การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน.	141
12	การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่.....	151
13	ข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาหลักสูตร ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรของปราชญ์ชาวบ้าน..	162
14	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขในการสนับสนุน ส่งเสริมและนิเทศ ติดตามผลการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ของศึกษานิเทศก์อำเภอ.....	164

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ในการสนับสนุน ส่งเสริมและ นิเทศติดตามผลของผู้บริหารโรงเรียน ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น.....	167
16	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ ในโรงเรียนร่วมพัฒนา การใช้หลักสูตร.....	170